

ACC. N:R M. 8561:1-12.

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Gunnar Hebrich*
Härad: *Ö. Göringe* Adress: *Härsjöholm*
Socken: *Löv. tv:ae* Berättat av:
Uppteckningsår: *1942* Född år _____ i _____

H₆
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gårdsgårdar. sid. 1-11, 12 j.
Burisflåtade kuzgavlar. sid. 6.
Torpares hälftenbruk. sid. 8.
Läger om "Truppen" och om "Pugen" och
bröllofskärningen. sid. 11-12.

ctm. II: 41.

Gärdsgårdar.

ACC. N. R. M. 8561:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hästveda sn.

Sven Hansson, Hästveda. F. 3 a f. i Österg.
Hästveda sn.

1.

Vanligt förr kallas man nu äi stengärdsgårdarna, de voro enkla och dubbla. De förra anses vara senare i tiden.

Är två former "stegare", av två slag. Den ena var så, att man bätte en stake i jorden, en annan som bängde, och sen annan i jorden. Denna sort kallas även "bängare", som bild S i fol. II:41. Man använde vanligen klövd elg till både stakar och slatorna. Den andra sorten stegare var lika med typen kortgårdsgård, fig 2 (II:41). Den var merendels bunden med fyra band per störpar, men även tre.

"Bängare" användes på olika ställen mellan häfte iker och utmark.

"Rissare" var en särskild sort, som bestod

Se
Etnologiska
frågeboken
a. s.

av låg stammur i botten och suris ovanpå samt
en lång stång ovanpå som höll.

Hästad gårdsgård ej känd. Halvornur har
ej förekommit i orten.

Av störor och långa "raugler", tälles
upp "rauglegäre" (= Stånggårdshärd ???) i
skumsk där ej kreaturen var svåra.

I råängar hade man mest stånggårdsgård,
i betesmark "rauglegäre". Över
"bängegäre" kunde slå i råängarna.
Torpare brukade göra gören för sin daglön,
billigt.

Lars Larsson, 74 år, Hästveda. Har haft
gård i Rävlinge, Hästveda sn.

Saggsmanen, som har god minne och är
livlig och vakar, säger om gårdsgårdar:
Man hade s. k. "risgären", det var stånggäre

som var rätt lågt, med suris ovanpå. Enligt höjgs på framtiden, klövs upp och lättes grevta över midren.

Vidare hade man myskel "bännegäre", 1/2 alu hellan bännestörarna. Dessa störor eller "stavar" som de kallas var av en. Gärdslet var av ek, bok, fur, oftast bok, klövt.

Även fanns "hankgäde", d. v. s. typen kortgärdsjärn (fig 2, I: 41) med "vejon". Kirket gick genom 3-4 par staver, och vejorna var 3-4-5 pr staverpar. Det parti som var under arbete (3-4 staverpar) kallas "stavarlänge".

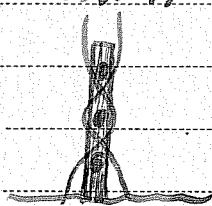
Gärdsjärdar byggdes ofta av torpare, som blev vana vid detta arbete.

Typen (stemma m. störor i kors och slava i horset) är tillkommen i senare tid började på 80-talet, ej särskilt vanlig.

Holvor (fig. 9, I: 41) sålvas i orten.

Se
etnologiska
frågeböcker
A.S.

Flätgårde (horis.) är blänt. Den äggesman
minns sig ha setit uppståndsgårdsgård (se
UkrMA. 15) (fig. 5, II: VI).

Den sig här vid svärfaderens gamla
gård i sin ungdom, Villeberga, i
Bläntveda sn. De uppstående gre-
narna var av en. Den stod vid
"bikaven" framför ryggstugan.
Den har nog varit rätt allmän före i
tiden just vid bygderna.

Osby sn. Burevalten Theodor Flodin, 77 år.
Kortgårdsgård kallas i tablen för
"haukagård". Blänt om benämningarna,
som det tydligen ofta är i södra. Man
talar om vaktmarer om "stävagård", "she-
gård" och "båmegårdsgård" eller "enstavsgårdsgård".

gård. Att detta kan tydligen avse båndgårdsgård (fig. 3. II:41), medan åtminstone Skogsjö är en benämning även på kortgårdsgård (fig 2. II:41).

Stånggårdsgård fanns enkel och dubbel. Den dubbla var ofta mycket bred. "Riscjäre" var stenvall med curis på. Flätgårdsgård oänd, men ibland curis utlagd i rad mellan störrar i marken (?).

Det. fagelmannen har man använt "bännegård" vid Ståters Jög. som smötkärrmar !⁰.

Pehr Johansson. Broby. Ö. Broby sn.

"Bännegjäre", var hastigt upprätt, den användes förr vid svedjorna, "lyckor", ofta av obränd ved.

Jordvallar hade man förr mycket i Burets-
lövs ö., med diken vid sidan.

Stemmur med euris ovanpå, sittande grens-
le på muren, var vanligt, "eurisgäre".

Kortgårdsgård (fig 2, II: 41) kallas skedgård
el. hantgårdsgård. Den var med stavar
av eke, och tre vedjor pr staverpar. Den
fyra vedjor användes var det en dålig gå-
vare! Aldrig förelom värning av vejbena.
De var av eke. Stavarna av eke. I
senare tid tog man ofta "skalkar", "skulhar"
d. v. s. sågade bräder. Men detta förelom
aldrig förr. Då klyvde man stochar, så att
det blev till ca 4 stycken gårdslen.

Burisflätade husgavlar, har säges-
man i sina yngre dagar setit vid Rödålet
strax norr om Kristianstad och vid Torse-
bro nära Bjärlöv) samt Sandåkra (antag-

ligen i N. Mellby sn.)
Flätgårdsgård har sagtman setit i Näv-
linge sn. och i Saudaåkra (N. Mellby sn.).
Stengårdsgård finns dubbel- och euradig.
Det räknades med fem famnar pr dag och två
läggare.

Oppstundsårdsgård (fig. 5, II:41) har sagt-
man setit vid bikave i Enåstlövs sn.
Den euradiga stammuren är antagligen sen
den äldre sorten var den dubbla. Euradig blev
vanlig på 70-talet.

Typen med saxstör och slans i saten,
är en senare sort den sattes upp på sten-
gård då det ej längre höll fred (för fåren).
Stengårderna finns ännu och hört snycket
av sten i markerna, i Stogren isjumer-
het.

Man hade kontrakt om att torpare skulle

lägga viss mängd varje år åt jordägaren. Detta
arbete fick han göra på egen ~~håll~~ kost.
Torpare hade hälften med bonden av råj-
shörden på vedjorna, torpare och husmän
gjorde gjäva arbetet.

Sven Holmgren, 90 år. Kärnära, Häs-
steholm, född i Ötarp, Håstveda sn.
Vanlig var "Stavragare" el. "Skragare"
som fig 3, II:41, som hade "gärdsel i bänd".
"Stavragare" betecknar också typen kortgärds-
gård, fig 2, II:41, men enl. sagosman hade
den i olika fall både långt och kort vike.
Den var bunden med värmda snevidjor.
"Stavrar" (störar) var av sne eller sne.
"Gärdslet" av bok, klyvda rätt breda och
stunta stycken. Man hade 3-4 vedjor per

Staverpar.

"Risgäre": bestod av stengäre med eueris gränse över. Det sattes gärna så att grov- ändan lutade åt den sidan om gärdsgården där fären gick.

Flätzgärdsgård fanns vid trädgård, invid brunnen som pagesman sett i sin barn- dom, i Ötarys by. Virket var klövda eue- kappan.

Stengäre: var dels euerisgäre, dels dub- belgäre. Det förra är yngre, kom igång för ca 70 år sedan. Det berodde antagligen på att det var billigare att lägga upp. Man lade två rader större sten i botten och små- sten emellan, sedan däröver på två yttre la- ger "andringarna" och så vidare lager av allt mindre sten.

Kranz och till hette ett par gamla gäres-

luggare i Håstveda sn. De hade en gång
korvar i stengäret, som brann ner vid en
skogbrand! Man fick 50 öre per faun
för dubbla stengäret i slutet av 1800 talet.
Detta om man jäso körde fram stenen,
1880 talet.

Man hade dubbelgäret i rågångarna,
men även vänggäret (i skogsområdet),
beroende på tillgången på material.
Kalkvatten är ohand.

Man hade ibland typen , stannar med
korsade slår och slana i korsningen,
detta om järet ej gjorde fäst. Buktades
egentligen endast på duradgäret.

Vedorna i vanlig hantverksjärd voro
lagda i form av en åttå (8).

Jidostöd var korsat³⁾ genom staverparet,
ej vidbunde.

Jordvall, av gräsvall och jord, med olika
invid, fanns men var rätt ovanligt, an-
tagligen gamla, anlagda för mer än 100
år sen. Ibland kunde tät finnas ovanpå.

Risgäven där enersidē hänger över väg-
rata slاور på stölp_{ar} i jorden, är en sen-
are typ, sällre, utan stengrund.

Holmgäven nämner också två vispa sägner:

En gubbe i Tryggaröd (Gryt sn), kallad
"Tryggen", gick igen med sin kista. Han ha-
de sagt att han skulle aldrig komma ifrån
Tryggaröd. Han lästes bort av en präst i
Osby och blev borta ett år. Men sedan kom
han igen, men blev då inmurad i en
mur, som ännu skall finnas kvar. —

En annan gubbe, "Pugen" (namn
efter en by el. gård) skulle gräva ner den

s.k. Örelyheläringen^{*)} i Barnsjö i Körvåker
norr om Hälsjöholm, men det gick inte
för hon strek och lude så dunt och så
gick dom gräva ner henne i en käll vid
Örelykan. En vaktpojke, som vakade
kor där, så på en och ryckte i den, och
hörde då en röst som sa: "Ryck, ryck
bra, så kommer jag upp och du ner!"
Men han gjorde det ej och hon ligger
där än.

*) från gården Örelykan, N. Sandby sn.

Appteknaren har på resa i alltagit
sjukstansur i rätt stort antal i föl-
jande socknar i norra Skåne:
Långberga, Vinslöv, Ömesjö, Vä, Långsjö,
Överöd.